

ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ

Μέσα στὸ πνιχτικὸ ἀπ' τὸν καπνὸ καπηλειὸ τοῦ Θανάτη τοῦ Κρητικοῦ, ποὺ τὸ φώτιζε θαμπὰ θαμπὰ μιὰ κτρινιασμένη κι' ἀδύνατη φλογίτσα παληοφάναρου, νυσταμένη σὰν τοῦς μουστερήδες του, ποὺ οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ ὦρα τώρα κλείσανε ἡδονιὰ τὰ κουρασμένα τοὺς μάτια κι' ἀνοίξανε μακάρια τὰ στόματά τους, ροχαλίζοντας θορυβώδικα, στήθηκε, σώνει καὶ καλά, κεῖνο τὸ χειμωνιάτικο βράδυ καυγὰς ρωμαϊκὸς γιὰ φαντάσματα!... Κι' ἀφορμὴ σὲ τοῦτο στάθηκαν ὥσπου κάτι πιράζενες κουθέντες ποὺ στοροῦσε στοὺς χωργιανούς, ἔτσι γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὦρα ὁ κύρ Ντελίκκος ὁ ἀγροταχυδρόμος, παρμένες μιὰ καὶ μιὰ ἀπ' τ' ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα, ποὺ μὲ μανία ξεκοκάλισε τὶς προάλλες. "Ε, μὰ ἦταν καὶ τεχνίτης ὁ κύρ Ντελίκκος, διαόλου κάλτσα, κ' ἔξερε νὰ γαρνίρει ὅπως ἔπρεπε τὶς στοροῦλες του... δουλειά του βλέπεις... νὰ βγάζει ἔτσι κι' αὐτὸς ὁ φουκαριάρης κάτι... κάνα χαμομήλι γιὰ καμμιὰ ζιζάνια, ποὺ τόσο λαχταροῦσε.

Θά τονε ξέρετε, θαρρῶ, ἐτοῦτον τὸν ὑπέροχον ἄνθρωπον... τουλάχιστο ἀκουστὸν θὰν τὸν ἔχετε. "Αδύνατον ὄχι, δὲν μπορεῖ... μιὰ τὸσον κοσμοξακουσμένη γάτσα... "Ἐξερε, ποὺ λέτε, νὰ ρίχνει τὸ λάδι μεσ' τὴν φωτιά κι' αὐτὸς κατόπι ἀποτραβιότουνα ἀφίνοντας τοὺς ἄλλους νὰ μαλλοκουθεαρίζονται... "Ἐτσι μπράβο, σίγονορο παιγνίδι... "Ἐτσι τ' ἄρεσε τ' ἀνθρώπου κ' ἔτσι τοὺς ἀφῆκε καὶ τώρα.

— Χά! χά! τζίνια!... καλικάντζαρους!... Τὶ μᾶς πουλάτε ὥρὲ χριστιανοί, στήν πίστη σας... "Αἴντε νὰ σᾶς δοῦμε... Μπὰς καὶ μᾶς πῆτε καὶ τίποτ' ἄλλο!... Θᾶχει γούστο!...

— Νὰν τὰ πιστεύουνε οἱ μουρλοί, συμπλήρωσε ἕνας χωργιανὸς ποῦπαιζε ταμποῦρλο μὲ τὰ δάχτυλά του ἀπάνου στὸ τραπέζι.

— Καὶ γιατί ὄχι, ἀγάπη μου, νὰ μὴν τὰ πιστεύουμε μιὰ καὶ τὰ βλέπουμε καὶ μὲ τὰ στραβά μας. Δὲν γγίξανε, ἀδελφί, τὸν καπτὰν Μαῦρο οἱ καλικάντζαροι σὰ ρχότουνα βράδυ βράδυ ἀπ' τὸ μῶλο στὸ χωργιό; Τὸν Μίχαλο, κείνονε, πὼς τὸν λέεις, δὲν τότε σκουντήξανε στὸ ρημοπήγαδο; Τὶ μᾶς λές; Πράματα ποὺ τὰ ξέρει ὥστόσο ὅλος ὁ τουνιαῖς...

Κι' ἄρχισαν τότες τὰ ῥιχειρήματα. Ὁ καθένας τὸ δικό του... κάτι ποῦξερε ἀπ' τοὺς παππαλήδες του ἢ ποὺ τοῦγινε τοῦ ἴδιου, πᾶνε σαράντα χρόνια τώρα κι' ὄρσα πανιά! Εὐκαιρία, ποὺ λέτε, νὰ δείξει καθένας τὴ λεθειτοσύνη καὶ τὴν παλληκαριά καὶ τὴ δική του καὶ τῆς γενειᾶς του ὅλης... Ὅσοι κουκκουλομένοι στὶς βαθειὲς πλαγισιὲς πέρανε ἡδονικὰ τὸ πρωτόπνι τοὺς ξυπνήσανε τρεμαγμένοι ἀπ' τὴς φωνές, οἱ μεκροῖδες ἀφίνανε τὸν πάγκο, κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ γέροι ποὺ τρυπωμένοι στὶς γωνίτσες τοὺς παίζανε ἡσυχὰ τὸ σκαμπιλάκι καὶ τὴ σπαστρίτσα τοὺς ἀφίνανε μισοτελειωμένα τὰ παιγνίδια τοὺς καὶ ζυγώνανε ν' ἀκούσουν... Ξύπνησε, βλέπετε, ὅλωνε τὸ ἐνδιαφέρο κι' ἄστα τότες... Ἀρχισαν φωνές καὶ θόρυβος, θέ μου σὺν προεκλογικῇ ἀγόρευση βουλευτῇ... Ὠχ! σὲ ξεκούφαιναν μὰ τὴν ἀλήθεια...

Οὐρλιάζαν κάμποσες ὥρες κι' ὅπως ἦταν ἐπόμενο χωρίστηκαν σὲ δύο μερίδες — οἱ μισοὶ λέανε πὼς βρισκόντουνα τέτοια φαντάσματα κι' οἱ ἄλλοι ὄχι. Οἱ μετχλεσάνηδες, ὅλο τὸ κουτσομπολιό, οἱ φωνακλάδες, οἱ μεθυσμένοι, οἱ καυγατζήδες, τὰ βρώμικα καὶ συχαμερὰ ὑποκείμενα τοῦ καπηλίου καὶ τὰ διαλεμένα τοῦ χωργιοῦ, κάθε καρυδιᾶς καρυδί, πήρανε καθένας τὴ μεριά τοὺς· κ' ἔτσι τὸ πανδαμόνιο γίνηκε σωστὸ κ' ἡ φασαρία μεγάλωνε· οἱ καρέκλες μόνο κι' οἱ κουμπούρες λείψανε νὰ μποῦνε σ' ἐνέργεια. Κοντὰ στ' ἄλλα ἄρχισαν καὶ τὰ βαρεῖα χτυπήματα μὲ τὶς γροθιὲς ἀπάνου στὰ τραπεζάκια, — ρωμαϊκο κι' αὐτὸ — ἃς ἀφίσουμε κατὰ μέρος τὰ βαρεῖα λόγια καὶ τὶς βρσιεὲς ποὺ ἀδιάντροπα ξεστομούσανε.

Στὴν ἄκρη τοῦ μεγάλου τραπεζιοῦ δυὸ χωργιανοὶ μὲ τὶς γραφικὲς τοὺς στολὲς καὶ σουβλερὰ μουστάκια κουβεντιάζανε φωναχτὰ πάνου στὸ ἴδιο θέμα καὶ μὲ τὴν ἴδια ἀδρότητα.

— Μωρὲ μοῦ παλαβώσετε, ἐρίφηδες, καὶ κάθεστε καὶ μοῦ σκοτίζετε μὲ κουταμάρες· ἄχ μονελοί!... Καὶ ποῦ μοῦδες ἐσύ, πατριωτάκκο, τζίνια καμμιὰ φορὰ;

— Μωρὲ μὴ μοῦ πεισμόνεις, σὲ λέω, ζωντόβολο... Βρίσκονται καὶ καλοερίσκονται!... Ὁ πάππος μου μιὰ φορὰ...

— Στὸ διάλογο κι' ἐσύ κι' ὁ πάππος σου...

— Ἀκουσε με σπασμένε! Κάνε πομονή κι' ἀκουσε...

Μιά φορά πάνε λίγα χρόνια ὁ πάλπος μου ὁ ὀχωρεμένος
— Καλό του καταβόδι...

— Μύρωσε μωρὲ καὶ τὸ χῶμα πὺν τὸν κρατᾶ...
ἄγιος ἄνθρωπος... λοιπόν, πὺν λές, μιὰ βραδεῖά κοντὰ
στὰ Κάλαντα

— Τὰ μάτια σου ἐβγάλιντα...

— Εὐ' αἰριστῶ ἐπίσης... Λοιπὸ, φίλε, ἄργησε νὰ
στραφεῖ ἀπ' τὰ λειβάδια. Τὸν πῆρε ὅξω τ' ἀνεμοβόρχι καὶ
κάπου τρύπωσε ἴσαμε πὺν νὰ περάσει ἡ μπόρα... Κα-
τόπι, σὰ βρισκότουνα κάτι πειὸ πέρα ἀπ' τὸ μισὸ δρόμο,
ἐννοιωσε κίποιονε, μακρὺ ἀπὸ δῶ, νὰν κί' αὐτὸς καθά-
λικεμένος πίσω του, στὸ μουλάρι, καὶ νὰν τὸν σκουντᾶ νὰν
τονε ρίξει κάτω... Ἢ' εἶδε κ' ἔλαθε ὁ κακόμοιρος νὰ γλυ-
τώσει ἀπὸ τὰ νύχια του... θεὸς σχωρέστον... ὅχι νὰ μοῦ
λὲ πῶς... κί' ἀφίνοντας ἀτέλειωτη τὴ φράση του σταυ-
ροκοπήθηκε μουρμουρόντας... Μακρὺ ἀπὸ δῶ...

Στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ ἡ συζήτηση ὅσο πῆγαινε χα-
λάρωνε· ἡ τρικυμία ἄρχισε νὰ καλμαίρνει... Οἱ μπекρήδες
ἀτοτραδηχτήκανε στὸν πάγκο τους, οἱ γέροι στὰ παιγνίδια
τους κί' οἱ φωνακλάδες στίς δουλειές τους, ἔτσι πὺν ἡ συ-
ζήτησι περιορίστηκε ἀνάμεσα σὲ πολὺ λίγους, πὺν κί' αὐ-
τοὶ ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦνε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ἴσαμε πὺν
ἔμενε σὲ δυὸ μονάχα χωργιανούς, τύπους πεισματάρηδες
καὶ καυγατζήδες ποῦθελαν παντοῦ νὰ χώνουνε τὴ μυτᾶρα
τους ὅχι γιατί ἔερανε τίποτις, ἀλλὰ ἔτσι τόχανε γοῦστο τους...
Τοὺς ἔξερε τέτοιους ὅλο τὸ χωργιό: τὸν Γιάννην τὸν πα-
πυτσην, κοντούλην μὲ προκοῖλι καὶ σβέλτο μουστάκι, τυ-
λιγμένον πάντα σ' ἓνα τρίλιο ζιμποῦνι καὶ μιὰ ξεφτεισμένη
βράχα. δείχνοντας μούρη πιληάτσου καὶ πὺν καθότουνα
σὰ βδέλλα στοὺς ἄλλους κ' ἔτσουζε σὰ τσουκνίθρα, καὶ τὸν
Θοδωράκη τὸν ράφτη, ἄλλον τύπο δεισιδαίμονα, μὲ μούτρα
σὰ σουρωμένο στυππόχαρτο καὶ δάχτυλα κιτρινιασμένα ἀπ'
τὸν καπνὸ, ποῦχε γιὰ σημάδι μιὰ βαθουλὴ βούλλα κάτω
ἀπ' τὸ πηγγοῦνι· βρώμαε πάντα κρασίλα, γιατί κάθε βράδυ
στοῦ Θανάσῳ ρουφούσε τὸν περιδρομὸ του καὶ ποτές του
δὲν ἔφευγε ἂν δὲν ἄστροιζε πολλὲς φορές ἡ χιλιάρικη κί' ἂν
δὲ γινότουνα ὅμοιος μὲ τὸν φτιαλᾶ πατριώτη μας... Γι'
αὐτὸ ἦτανε ξεραγκιανός, πετσὶ καὶ κόκκαλο, πὺν λέει ἡ
κουδέντα, κί' ἂν καὶ τὰ μαλλιά του ἀπρίσανε ἀπ' τὰ χρόνια,

τὰ μυαλά του δὲν πήξανε ὥς τόσο, οὔτε τέτοιο σκοπὸ εἵχανε...

Τὸ θέμα τῆς ἀρχικῆς κουβέντας τοῦ κὺρ Ντελίκκου περιμερίστηκε κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι σωπηλοὶ ἀκούανε τοὺς δύο καυγατζήδες — τὶς ἀστείρευτες πηγὲς πνεύματος!...

— Γζίνια ἔ! Τέτοια πράγματα σήμερα δὲν ἔχει, Θοδωράκη μου. Ἐφυγε ἡ Τουρκιὰ ἀπ' τὸν τόπο μας, κόλι δὲν ἔχει. Σηκώνει λοιπὸ νερὸ τὸ κρασί μας...

— Μὰ βέβαια, τ' ἀπάντησε ὁ Θοδωράκης σουφρώνοντας τὰ φρύδια του σὰ νὰ πρόβλεπε θύελλες. Κότζαμ κορμოსιασιὰ ἴσαμε 'κεῖ ψηλά, πάει νὰ φτάσει τ' ἄσπρα, ἔ, ποὺ νὰ σοῦ φοβηθεῖ τέτοια κολοκύθια... καλικάντζαρους... χπ!... χπ!... Δὲ μὲ λές, σὲ παρακαλῶ, λιανὰ κρατᾶς νὰ μὴ χιλιάσεις ἕνα 'κατοστάρι!...

— Τὶ πᾶ νὰ πεῖ Θοδωράκη μου!, κοντούλης ναί, μὰ γι' ἄκου καὶ τὴν παροιμίαν «Μισῆς μά... ροτῆς!...» Τουλάχιστο τὸν ἴσκιο του δὲν τὸν φοβᾶται... Καλικάντζαρους σοῦ λέει... Χμ!... σὰν τοὺς παλιhoὺς δηλαδή... σὰν τὶς γορήδες... ἔ, ὅξω ψωριάρηδες... Πέθανε ἕνας σὶδὸ σπίτι, σοῦ λέει ἡ γορή, καὶ τρεῖς μέρες δὲ σκουπίζει γιατί... εἶναι ἁμαρτία! Χμ! Σοῦ βάζει κάτω ἀπ' τὸν πεθαμένο ἀσβέστη κ' ἕνα σωρὸ τέτοια... Γιὰ νὰ γελᾷ κανένας .. δὲν εἶναι;

— Ἐλα, κόφτο στὴν Παναγιά σου! Πάψε τὰ σαλιαρίσματα! Τὶς σοφίες σου καὶ τὶς παλληκαροσύνες νὰ τὶς φυλάξεις νὰν τὶς βράσεις... νὰ πιεῖς τὸ ζουμί τους... Σάματις νὰ μᾶς πῆρες ἀπ' τὸ Παρίσι καὶ δὲ σὲ ξέρουμε ποῖος εἶσαι; Ἀπὸ δὼ δὲν εἶσαι κ' ἐσύ; Λοιπόν, ἔλα, σκάστο...

Ἦταν νὰ ξεκαρδίζεται κανένας μὲ τὴν συζήτησή τους· ὁ ἕνας ἔξερε νὰ κοροδεύει τὸν ἄλλον. Ἐπιχειρήματα τίποτες, κρούες καὶ ξερὲς ἀπαντήσεις καὶ βρισιὲς ὅσες θές. Συνηθισμένο κακὸ κι' αὐτό. Μὰ ὁ Γιάννης βγήκε ἀπ' τὰ ὅρια. Μιὰ τοῦλεγε νὰ πεῖ ἁλεύρι καὶ μιὰ καμπαναριό· μιὰ πέντε καὶ πέντε πόσα κάνουνε καὶ κάποτες τὼν πείραζε ἂν ροῖφῃξε στὴ ζωὴ του γουργουλλάους⁽¹⁾. Ἴσως κι αὐτὸς νὰ μὴ

¹⁾ Εἶδος σαλίγκαρων. Στὴν Κύπρο εἶναι πολὺ συνηθισμένη φράση. Σημαίνει, ἂν ποτὲς του γλέντησε καὶ πειὸ κοντὰ στὴν ἐννοια, ἂν φίλησε ποτὲς του γυναῖκα παρθένα πρῶτος. Μὲ λίγα λόγια παραστατικὴ εἰκόνα μ' ὑστερόβουλη σημασία.

ἰθὺς, γιατί μιλοῦσε ἡ ζιβάνα πὺν ρούφηξε νωρίτερα, ἀλλ' αὐτὸ στενοχωροῦσε τρομερὰ τὸν Θοδωράκη, πὺν γιὰ μεγάλο θάμα κείνο τὸ βραδὺ οὔτε τὴν γλῶσσα του δὲν ἔβρεξε, γιατί ὁ κύρ Θανάσῳ τοῦκοψε τὸ κρέτιτο.

— Ἔτσι, ὥστε μπάρπα Θοδωράκη... καὶ δὲν τὸ ξέραμε!... Χυ!... Νὰ σὲ προσέχουμε λοιπὸ, μπᾶς καὶ καμμιὰ νύχτα σὲ κλέψει κάνας καλικάντζαρος... Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ... Ἀλήθεια τὸ ξέρεις, τώρα πειράζουν κι' οἱ νεραῖδες στὰ βρυσοπήγαδα καὶ στὶς λαγκιές. Καιρὸς τοὺς εἶναι... Ἐχει γούστο νὰ σ' ἀγαπήσει καὶ κτημιὰ, μπάρπα, καὶ νὰν τὰ σκαρώσετε... Ποῖος ξέρει; Ἔ, τότες σίγουρα θὰ βγεῖ καὶ κάνα νεραϊδόπουλο...

Ὁ Θοδωράκης πάνου σ' αὐτὰ τελευταῖα λόγια σκύλιασε καὶ γίνηκε κίτρινος ἀπ' τὸ κακὸ του. Τὸν πρόσβαλνε ὁ Γιάννης, κάτι οἰκογενειακὸ του περὶ αὐτοῦ ὁ κοροῖδευε: πῶς ἡ γυναῖκα του ἦτανε στεῖρα καὶ διάδοχό τοὺς δὲν μπορέσινε νὰ δοῦνε. Κατά τις ὁμῶς θεληματικὰ τὴν γλῶσσα του γιὰτ' ἦταν ντροπὴ νὰ λένε μέσ το καπηλειὸ τέτοια πράματα. Ἄν βρισκόντουνα ὁμῶς ἄλλοῦ, θὰν τοῦπινε τὸ αἶμα. Τὸν παληάνθρωπο! Τὸν πρόστυχο! μουρμουροῦσε. Θὰν τὸνε γράπωνα ἀπ' τὰ κουρέλια του καὶ θὰν τὸνε βρῶν οὔσα χάμου, μὰ τί νὰ πεῖς τώρα. Ἀνάθεμα στὴν περὶσση καὶ στὸν τόπο! Πὺν θὰ μοῦ πάει ὁμῶς... Στ' αὐτὶ του σκυλαρίκι...

Καὶ σῶπασαν κι' οἱ δύο γιὰ λίγα λεπτά.

Κατόπι, στὸ μυαλὸ τοῦ Θοδωράκη ξανάρθανε τὰ λόγια τοῦ Γιάννη, ἔσφιξε τὴ γροθιά του, γούρλωσε τὰ μάτια του καὶ ρίχνοντάς του ἄγριες ματιές, σὰ ρουφοῦσε νευρικὰ καὶ δεῦτερο χαμομήλι γιὰ νὰ ζεσταθεῖ, τοῦπε.

— Ἔ, νὰ βάλουμε στοίχημα, ρὲ παιδαρέλι, νὰ σὲ δείξω. Νάτο... νέττο σκέττο καὶ μάλιστα παιγνίδι σίγουρο... ἂν πραγματικὰ τὸ λέει ἡ καρδιά σου καὶ περάσεις ἀπόψε ἀπ' τὸ φράγκικο νεκροταφεῖο καὶ μοῦ φέρεις ἐδῶ ἓνα κλωνάρι φοῖκο ἀπὸ κεῖ μέσα νὰ σοῦ ράψω ἀπὸ δικὰ μου ἔξοδα μιὰ φορεσιὰ χειμωνιάτικη — νὰ πετάξεις αὐτὰ τὰ βρωμοκούρελλα — ἄλλοιῶς καὶ δὲν περάσεις νὰ μοῦ κάμεις ἐσὺ ἀπὸ ἔξοδα σου ἓνα ζευγάρι γοβάκια... Σύμφωνοι;

Πολλὴ σκέψη δὲ χρειάζότουνα. Φωνάξανε δυὸ μάρτυρες ἀπ' τοὺς προεστοὺς καὶ τὴν κερά Γαρουφαλιά, τὴν γυ-

ναίκα τοῦ καφετζῆ, καὶ δίνοντας τὰ χέρια τοὺς βεβαιώσανε τὰ λόγια τοὺς ξανὰ μ' ὄρκο στὸ μουστάκι τοὺς, σφίξανε ἀπὸ δυὸ τρεῖς ζιβάνες, γιὰ ζεστασιά κι' ὁ Γιάννης διασκελίζοντας τὰ σκαλοπάτια χάρθηκε μέσα στὴ σκοτεινιά...

Νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, ὁ Γιάννης μὲ τὴν ὄρεξή του δὲν πῆρε τούτη τὴ δουλειά. "Ὅχι γιατί δειλίασε, κάθε ἄλλο, ἀλλὰ γιατί ὁ καιρὸς ὅζω ἦταν διαβολεμένος. Βαρυχειμωνιά ἀπ' τὴς λιγοστές. Μιὰ φορὰ ὅμως κι' ὁ σατανᾶς τᾶφερε ἔτσι, δὲ μπορούσε νὰ κάμει κι' ἄλλοιῶτικα. Πιάστηκε σὰν ποντίκι.

"Ὅζω στὸν δρόμο ὁ βοριάς ἄγριος καὶ παγωμένος οὐρλιάζε τὸν ἀνατριχιαστικό του σκοπὸ κ' ἡ πλάση ἦτανε βυθισμένη μέσα σ' ἀδιαπέραστη μαυρίλα, λὲς καὶ τήνε βάψανε μὲ κατράμι. Τὸ φεγγάρι κρυβότουνα πίσω ἀπ' τὰ μαυριδερά σύνεφα, ποὺ ἀνάκατα κουνιόνταν μιὰ πάνω καὶ μιὰ κάτω σ' ὃν οὐρανὸ καὶ τὰ λιγοστά φανάρια τοῦ χωριοῦ ἀπ' τὴ μανία τοῦ βορηᾶ σβύσανε. Σύντροφοί του στὸν δρόμο θᾶσαν μονάχα τὰ σωπηλὰ καὶ πνιχτηκὰ σκοτάδια καὶ τ' ἄγρια μουγκρητὰ τοῦ βορηᾶ — ψυχὴ ζωντανὴ καμμιὰ.

Προχωροῦσε ὥστόσο ἄφοβι μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα. "Εννοιωθε βέβαια τὸ κρύο ποὺ τοῦ περεχοῦσε τὰ κόκκαλα καὶ τὰ βελόνιαζε καὶ τοῦτσουζε ἄγρια τὴ μύτη, μ' ἀδιαφοροῦσε. Σκέψες κακὲς δὲν τότε βασάνιζαν, περισσότερο μάλιστα γελοῦσε μὲ τὸν Θεοδωράκη. — "Ε, σκεφτότουνα σὰ προχώραε, γιορτὲς εἶναι καὶ χειμῶνας διαολεμένος. Ἀστεῖα δὲ σηκώνει. Μιὰ φορεσιά κινούργια, ἔτσι κελεπούρι μάλιστα, εἶναι μεγαλεῖο... Χά... χά...

... Θᾶχε πειὰ βγεῖ ὁλότελα ἀπ' τὸ χωριὸ κ' ἔπερνε τὸν ἀνηφορικό, ποῦφερνε στὸ νεκροταφεῖο. Ἀπὸ μακριὰ ἄκουσε τὸ τραγούδι τοῦ νυχτοπουλιοῦ καὶ ξεχώρισε τὴ μαυρίλα ποὺ κάνανε τὰ ψηλὰ κυπαρίσια, μὰ δὲ δειλίασε.

Πλησίασε. Ἐβλεπε πειὰ καλὰ καὶ τοὺς μαυριδεροὺς τοίχους καὶ τὴ σιδερένια πόρτα. Τὰ δέντρα μέσα μούγκριζαν ἄγρια καὶ λύγιζαν τόσο ποῦλεες πὼς ἔθελαν νὰ τσακιστοῦνε καὶ νὰ πέσουν κάτω στὴν ὄγρη γῆ νὰ ξεποστᾶσουν. Μπῆκε μέσα. Πένθιμη σιωπὴ. Μιὰ μυρουδιά λιθωνοῦ ἀνάμιχτη μὲ μούχλα τοῦ χτύπησε στὴ μύτη. Δυὸ κἀντήλια μένανε ἄσθυστα καὶ μὲ τ' ἀδύνατό τους φῶς, σὲ στενὲς λουρίδες, φῶτιζαν τὰ γειτονικὰ μνημόρια, μὲ

τὰ μαραμένα στεφάνια, καὶ τοὺς δλόμαυρους μισογεγμένους σ' αὐροὺς ποὺ στίς σκοτεινὲς μεριὲς πέρανε τρομαχτικά σκῆματα.

Διαγκέλησε κάμποσα μνημούρια κ' ἔφτασε σιὸ φοῖκο, ἔκοψε ἓνα κλιμάκι καὶ γιομάτος χαρὰ προχώρησε στὴν πόρτα γιὰ νὰ στραφεῖ... Μ' ἄλλοίμονο!... Μόλις ἔκανε νὰ πλησιάσει τὴν ξόπορτα πιστοχώρησε μὲ τρομάρα. Στ' ἄνοιμά της διάκρινε κάτι ὄλασπρο, σωριασμένο στὴ μέση, ποὺ κουνούσε...

Πάγωσε στὴ θύμησή του ἦλθανε τὰ λόγια τοῦ κυρ Θουδωράκη, ἔδγαλε ἓνα μουγκριτὸ καὶ φαρδιά πλατειὰ σωριάστηκε χάμου...

Τὸ ὄλασπρο ποὺ φάνταζε σὰ φάντασμα, σὰν εἶδε τὸν Γιάννη νὰ σπιασταρεῖ στὴ γῆς σὰν τὸ φρεσκοπιασμένο ψῖρι, πλησίασε νὰ τοῦ προσφέρει ἓνα σπλαχνικὸ ἀδελφικὸ χέρι, τίποτες ὅμως. Ὁ Γιάννης στέναξε βαθειά, μούγκρησε ἄγρια σὰ βῶδι ποὺ τὸ στέλνουνε στὸ μακελιό, τετνώθηκε καὶ κατόπι ξίλιασε. Τὰ μάτια του γουρλωμένα βγήκανε ὅξω ἀπ' τὶς κόλεις καὶ τὰ σαγόνια του σφιχτοκλειδωθήκανε... Ἔσκασε ἀπ' τὸν φόβο του...

Τὸ «ὄλασπρο» τὸν κούνησε σιγὰ-σιγὰ.

— Γιάννη! ἐγὼ ἔμαι, μὴ φοβᾶσαι, καϋμένε... Ἐλα, σήκω... Σ' ἀστείεψα...

Καμμιά ὅμως ἀπάντηση, καμμιά κίνηση.

— Γιάννη! Γιάννη!...

Ἔνα σιγαλὸ κι' ἀδιάκοπο κλάμα ἀντήχησε τώρα ἀπ' τὸ ἥσυχο σπίτι τῶν νεκρῶν, κλάμα ποὺ σιγὰ-σιγὰ γινότουνα πρὸ δυνατὸ καὶ πειὸ παραπονιάρικο... Ἄν τύχαινε κανένας νὰ διάβαινε ἀπὸ κεῖ θάλεγε πὼς θάταν μοιρολόϊ κάποιας ἄμοιρης μάνας, ἓνα νανούρισμα μιᾶς χηρεμένης ὑπαρξης, λίγα γλυκόλογα γιὰ συμπόνεια στὸν ἀδικοχαμένο τοῦς νεκρό... Μὰ ὄχι τέτοιο... Μιὰ ὑπαρξη θρηνοῦσε τὸν ἀδικο χαμὸ μιᾶς ἄλλης ὑπαρξης, ποὺ ὀθέλητά της στάθηκε ἀφορμὴ ἢ ἴδια μιὰ ψυχὴ ποὺ τὴν ἔλυωνε ὁ πόνος κ' ἢ τύψη...

Τὸ σωριασμένον ὄλασπρο φάντασμα ποὺ ἡ ψύχρα τοῦ θανάτου τοῦ παρέλυνε τὴ δύναμη καὶ τὸ ἔκαμνε ν' ἀνατριχιάζει σύγκορμος, κρατώντας στὴν ἀγκαλιά του τὸ ἄψυχο κορμὶ τοῦ Γιάννη, βγήκε τρεχάτο ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ κλαίοντας χάθηκε μέσα στὴ σκοτεινιά...

Τὶ νᾶναι ἄραγε; τ' ἀσπροφορεμένο αὐτὸ φάντασμα
ποὺ κουνιότουνε, ποῦτρεχε, ποὺ μιλοῦσε καὶ ποῦκλαιε;
Τίποτες ξωτικὸ ἀπὸ κεῖνο ποὺ μᾶς ἄφησε ὁ μῦθος κι' ἡ
παράδοση ἢ τίποτες ἄλλο... κάτι τί... Τί νᾶναι;

Τίποτε περισσότερο. Ἦταν ὁ γνωστός μας Θεοδωρά-
κης, ὁ καυγατζῆς τζ' ὁ πεισματάρης τοῦ χωρογιοῦ, ποῦδ' ἔβαλε
τὸ στοίχημα. Μόλις ὁ παπουτσιῆς ἀπομαρτύρηθηκε ἀπ' τὸ
καφενεῖο αὐτὸς παίρνοντας ἀπ' τὴν καφετζίνα ἓνα σεν-
τόνι ρίχτηκε πίσω ἀπ' τὸν Γιάννη, μὲ πολλὴ προφύλαξη
τῇ στιγμῇ δὲ ποὺ κεῖνος πῆγε νὰ κόψει τὸ κλαρί, αὐτὸς
τυλίχτηκε τὸ σεντόνι καὶ σωριάστηκε στὴ πόρτα...

ΚΥΠΡΟΣ 1926

ΔΗΜΗΤΡ. Ν. ΜΑΡΑΓΚΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Γρ. Ν. Θεοχάρη, «Φωνὲς χωρὶς ἦχο» Πειραιῶς 1927.

Στὴ ζωὴ, ἡ ἐπιπολαιότητα τοῦ νέου δικαιολογείται γιὰτὶ ἡ
ὁρμὴ του στὸ νὰ ρίχνεται σὲ συμπεράσματα, στὸ νὰ παίρνει ἀπο-
φάσεις τῆς στιγμῆς εἶναι ἡ μεγαλήτερή του χάρις. Μὰ στὴν Τέχνη
τὸ πρᾶγμα εἶναι διαφορετικόν. Ἐκεῖνος ποὺ θὰ πάρει τὸ βασιλικόν
της μονοπάτι πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ χει συνειδητοποιήσει τὴν
ὁρμὴ του, ἔτσι ποὺ στ' ἀνέβα του στὰ σκαλιὰ τοῦ παλατιοῦ της νὰ
φανερώνεται μὲν νέος καὶ σφριγηλός, μὰ μέσα στὸ πρεπούμενο δέος.

Ὁ κ. Θεοχάρης δὲν ἔχει συνειδητοποιήσει καμιάν ὁρμὴ.
Μονάχα κάνει ὅ,τι κάνει καὶ στὴ ζωὴ, σὰν «εἴκοσι χρονῶν» ποὺ εἶναι.
Βιάζεται. Μὰ βιάση καὶ πηδήματα δὲ φτάνουν. Τὸ ἔργο του σὰν ἔργο
δὲν προσφέρει τίποτα. Μένει ἡ προσπάθειά του. Γεμάτῃ καλὴ θέ-
ληση. Στιχοπλέκοντας ποτὲ κανεῖς δὲ ζημιώνει. Ἡ ζημία ἀρ-
χίζει τῇ στιγμῇ ποὺ τ' ἀκόμα ἀζύμωτα παιγνιδάκια τοῦ νέου μαν-
ρίσουν τίς σελίδες ἐνὸς βιβλίου.

Ἀλέκου Γιούλη, «Περασμένα» Ἀλεξάνδρεια 1927.

Λίγο σὰν ἀφηγήσεις περιστατικῶν. Περισσότερο σὰν ὁμολο-
γίες σὲ φίλο, τυπωμένες κατὰ λάθος σὲ βιβλίον. Καὶ θέλω μόνο
νὰ πιστεύω πὺς ὁ κ. Γιούλης δὲν ἔχει πρὸς τὸ παρὸν λογοτεχνι-
κὲς ἀξιώσεις. Δὲ θὰ πρεπε νὰ χει.

Μ. ΑΝΤ.